

דף לג.

עין משפט א.

יו"ד סימן רמז סעיף ה

ה. ו. אין בעלי אומניות חייבים לעמוד בפני תלמיד חכם בשעה שעוסקים במלאכתו. ואם הוא עוסק במלאכת אחרים ורוצה להחמיר על עצמו ולעמוד אינו רשאי.

עין משפט ג.

יו"ד סימן רמז סעיף ד
עין לעיל דף לב: עין משפט ד

עין משפט ד.

או"ח סימן פה סעיף ב

ב. ב. אפי' להרהר בד"ת אסור בבית הכסא ובבית המרחץ, ובמקומות המטונפים והוא מקום שיש בו צואה ומי רגלים. דברים של חול מותר לאומרם שם בלשון הקודש. הכינויים כגון רחום חנוך נאמן וכיוצא מותר לאומרם שם, אבל שמות שאינם נמחקים אסור להזכירם שם. ולהפריש מדבר אסור שם מותר אפי' בלשון הקודש.

הגה: במקום שמותר להרהר בד"ת מותר לפסוק דין ובלבד שלא יאמר טעמו.

- י. ובברכי יוסף הביא מתורת כהנים דקימה והידור שאין בהם חסרון כיס חייבים.
- כ. כפירוש ראשון בתוס' בדף ל"ג ע"א. ואינו רשאי כיון שמחסר האחרים בממונם ועל חשבונם חיסרון מזמן זה, ופשוט הוא. לפ"ז אם עובד עבודה בקבלנות רשאי לעמוד אם רוצה בכך.
- ל. ווע"כ יחשוב שם חשבונותיו כדי שלא יבא לידי הרהור בד"ת, כ"כ בספר חסידים סי' תקמ"ו או בבנינים נאים, כה"ח אות ד', ועיין בכה"ח אות ח' מירושלמי מש"כ.
- מ. ומדת חסידות להחמיר, כה"ח אות י"א.
- נ. ולדעת הראב"ד אסור שם "רחום" דלא מצאנו רחום אלא להקב"ה וראוי להחמיר, כה"ח אות י"ג.
- ס. וְלֹא דוּקָא שְׁאִינָם נִמְחָקִים שְׁהֵרִי שְׁלוֹם נִמְחָק וְאִסּוּר לְהַזְכִּירוֹ, מ"א ס"ק ג'. כה"ח אות י"ד.
- ע. ואפי' בלשון לעז, כה"ח אות ט"ו.
- פ. ולפ"ז אם נכנס לו הרהור רע מותר להרהר בד"ת דהוי אפרושי מאיסורא, כה"ח אות ט"ז.

עין משפט ה.ו. יו"ד סימן רמד פ"ה ב

ב. ג. חייב לקום מפניהם משיגיעו לתוך ארבע אמותיו ^א ועומד עד שיעברו מכנגד פניו ^ק.

ורוכב הרי הוא כמהלך ^ר.

יו"ד סימן רמד פ"ה ג
עין לעיל דף לב: עין משפט ה

עין משפט ז. יו"ד סימן רמד פ"ה ט

ט. י. הרואה חכם עובר אינו עומד רק אחרי שיגיע לתוך ד' אמותיו ^ש, וכיון שעבר מלפניו יושב, ואם הוא רבו מובהק עומד מלפניו מלא עיניו, ואינו יושב עד שיתכסה מעיניו או עד שישב במקומו.

עין משפט ז.ו. יו"ד סימן רמד פ"ה ו
עין לעיל דף לב: עין משפט ו

עין משפט ט.י. יו"ד סימן רמד פ"ה ז

ז. ח. אפי' חכם שהוא צעיר עומד בפני הזקן המופלג בזקנה, ואינו חייב לעמוד מלא קומתו ^ח אלא כדי להדרו. ואפי' זקן עכו"ם מהדרים אותו בדברים ונותנים לו יד לסומכו.

^צ. דבעינן קימה שיש בה הידור והיינו בתוך ד' אמותיו שמוכח שמפניו הוא עומד, מרש"י, ט"ז ס"ק ג'.

^ק. שם בברייתא ל"ג ע"א וע"ב.

^ר. שם בעיא ונפשטא.

^ש. משום דלפני ד' אמות הוי קימה שאין בה הידור. ש"ך ס"ק ו'.

^ת. היינו ילד שהוא חכם יותר מהזקן אינו חייב לעמוד מלא קומתו, אבל אם אינו חכם יותר אף שהוא שוה לו בחכמה חייב לקום מלא קומתו מפני הזקן. ש"ך ס"ק ה'.

דף לג:

עין משפט א.

יו"ד סימן רמב סעיף טז

כ. לא יתן התלמיד שלום לרבו ולא יחזיר לו שלום כדרך שאר העם א, אלא שוחה לפניו ואומר לו ביראה ובכבוד "שלום עליך רבי" ב ואם רבו נתן לו שלום משיב לו "שלום עליך רבי ומורי".

הגה: וכן נוהגין, וי"א דאין לתלמיד לשאול בשלום רבו כלל ג שנאמר "ראוני נערים ונחבאו".

כא. לא יחלוץ התפילין שלו בפני רבו ד, ולא יסב לפניו אלא יושב כיושב לפני המלך.

הגה: היה רבו יושב בסעודה עם אחרים נוטל רשות מרבו ה, ואח"כ מאחרים.

כב. לא יתפלל לפניו ולא לאחוריו ולא בצדו ו וא"צ לומר שאסור ללכת בצדו אלא יתרחק לאחרי רבו, ולא יהיה מכוון כנגד אחוריו אלא

א. מבריתא בברכות כ"ז ע"ב.

ב. מבב"ק ע"ג ע"ב שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי, וברמב"ם בהלכות עדות פ"ב הלכה ג' כתב דתוך כדי דיבור הוא כדי שאילת תלמיד לרב ולא אמר שיעורו וסמך על מש"כ בהלכות ת"ת דהיינו "שלום עליך רבי" וז"ל דבגמ' בב"ק לרמב"ם היתה לו גירסא אחרת. רע"א.

ג. מירושלמי וב"י בשם רבינו יונה. ועיין בברכי יוסף שהביא מהרב פנים מאירות שגם מירושלמי מוכח שחייב התלמיד לשאול בשלום רבו, וגם בירושלמי אמרו תוך כדי דיבור כדי שאילת תלמיד לרב ונשאר בצ"ע.

ד. ואם רבו החזיר פניו מותר או רבו קדם וחלץ תפיליו, כ"כ בראשון לציון ע"ש בטעמים של האיסור.

ה. ה"ה אם היה אביו יושב בסעודה עם אחרים שנוטל רשות מאביו ואח"כ מאחרים, וכן הוא בנחמאות ברכת המזון. ש"ך ס"ק כ"ז. ולפ"ז גם לפני שאדם מדבר דברי תורה צריך ליטול רשות מרבו מובהק ואח"כ מאביו ואח"כ מאחרים, ויש שלא נזהרים בזה.

ו. מימרא דרב יהודה בברכות כ"ז ע"א. וכתב בשיבולי הלקט בשם רב האי גאון דמה שאמרו דאסור להתפלל כנגד רבו היינו ביחיד, אבל בצבור אין לו לחלוק כבוד לרבו ומותר להתפלל כנגדו. וכתב הש"ך בס"ק כ"ח דהטעם מלפניו דאסור דהוי כיוהרא והוא מרש"י, ורבינו יונה כתב הטעם מלאחוריו משום הפסקה דשמא רבו יצטרך לפסוע ג' פסיעות לאחוריו בעוד שהתלמיד מתפלל ומצדדיו אסור משום שנראה כמשהו עצמו לרבו. ט"ז ס"ק ז'.

יצדד עצמו לצד אחר כשהולך עמו או מתפלל עמו, וחזן לד' אמותיו^ז הכל מותר.

לא יכנס עמו לבית המרחץ א"כ רבו צריך לו.

הגה: אם היה התלמיד במרחץ קודם ובא רבו א"צ לצאת^ח.

וכל זה כשהולכים במרחץ בלי כיסוי אבל בכיסוי מותר.

וכן המנהג פשוט ליכנס עם רבו ואביו וחמיו^ט ובעל אמו ובעל אחותו למרחץ, אע"פ שבש"ס אסרו כולם, והטעם שהולכים במכנסיים.

מז. כג. לא ישב התלמיד לפני רבו עד שיאמר לו שב^י, ולא יעמוד עד שיאמר לו עמוד או יטול רשות ממנו לעמוד.

וכשיפטר מלפניו לא יחזיר לו אחוריו^כ, אלא נרתע לאחוריו ופניו כנגד פני רבו.

הגה: תלמיד שנפטר מרבו ונטל ממנו רשות ונשאר ללון בעיר צריך לחזור וליטול ממנו רשות, ודוקא שלא אמר לו מתחילה שרוצה לישאר ללון בעיר.

מז. כד. לא ישב במקומו^ל, ולא יכריע דבריו בפניו, ולא יסתור דבריו, וחייב לעמוד מפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו^מ ונשאר עומד עד

ז. מהר"ה יונה וכ"כ הטור. וכתב הב"י באו"ח סוף סי' צ' דמשמע שלא מהני ריחוק ד' אמות רק לענין להתפלל מאחורי רבו כנגדו, אבל להתפלל ואחוריו לרבו אפי' רחוק הרבה אסור אלא שמדברי הטור שם נראה דברחוק ד' אמות הכל מותר, וכ"כ הב"ח דהו"ל רשות בפני עצמו. ש"ך ס"ק ל'.

ומש"כ דלא יכנס עמו למרחץ א"כ צריך הוא לו, מפסחים נ"א ע"א.

ח. כן למד מהרי"ו מדין עכו"ם שבא לבית המרחץ ומצא ישראל דאין הישראל צריך לצאת כמבואר בסי' קנ"ג סעיף ג', והעיר הש"ך בס"ק ל"א דאין זה דומה שכאן התלמיד חייב בכבוד רבו משא"כ שם בבא עכו"ם בגבולו.

ט. כך כתב הרמ"א באבהע"ז סוף סימן כ"ג.

י. רמב"ם פ"ה מת"ת ממדרש רות שנאמר "ויאמר שבו פה, וישבו". מכאן שאין רשות לקטן לישב.

כ. מיומא נ"ג ע"א.

ל. נלמד מאביו בסי' ר"מ סעיף ב' וכבודו של רבו חמור יותר.

מ. מימרא דאביי בקידושין ל"ג ע"א.

שיתכסה ממנו שלא יראה קומתו^א ואח"כ ישב.

אפי' רבו היה רוכב צריך לעמוד מפניו^ב דנחשב הוא כמהלך.

הגה: י"א דאין אדם חייב לעמוד לפני רבו רק שחרית וערבית. ודוקא בבית הרב, אבל בפני אחרים שאין יודעים שכבר עמד לפניו חייב לעמוד בכל פעם^ע.

עין משפט ב.ג. יו"ד פימן רמ סעיף ז

ז. ט. חייב לעמוד מפני אביו^ב, ואם האב תלמיד של בנו כל אחד מהם עומד מפני השני^ז.

הגה: ואם הבן רוצה למחול על כבודו ולשמש את אביו הרשות בידו, שהרי הרב שמחל על כבודו כבודו מחול, ודוקא בצינעא או בפרהסיא ובמקום שהכל יודעים שהוא אביו^ק.

אבל אם הבן גדול בתורה ואין אביו רגיל בעירו יש לחוש לבזיון התורה אם יתבזה הבן ע"י שימוש אביו.

וע"כ יש להם להתרחק זה מזה שלא יקל שום אחד בכבודו של השני וכך עשה מהר"ם^ר עם אביו.

- ג. או עד שרבו ישב כדלקמן בס"ר מ"ד סעיף ט'. ש"ך ס"ק ל"ה.
- ס. כתב הט"ז מזה למדנו שאותם הנוסעים בעגלה או ברכב ויושבים לפעמים בגילוי ראש שסוברים דלאו כהולך הוא לא טוב עושים שזה כמהלך דמי.
- ע. ובבית הרב פירושו שדרים בבית הרב באר הגולה. וכתב הש"ך בס"ק ל"ז דטעמם כיון שהשוה הכתוב מוראם למורא שמים חייב לעמוד אפי' מאה פעמים ביום דאם אדם יקבל פני שכינה מאה פעמים ביום וכי אינו חייב לעמוד, והוא מדברי הרא"ש.
- פ. מברייתא בקידושין ל"א ע"ב.
- צ. ודעת הרמב"ם ור"ח שאין האב עומד בפני הבן אלא אדרבה הבן עומד בפני אביו. ש"ך ס"ק י', וכתב שבתשובת מנחם עזריה סי' ע"א כתב דכהרמב"ם עיקר, ועיין בספר ראשון לציון שהאריך מאוד במחלוקת הרא"ש והרמב"ם והסיק מדברי הרמב"ם והש"ך, שאין האב עומד בפני הבן.
- ובספר חסידים סי' צ"א כתב שהבן שקם בפני אביו לאחר קומו יחזור וישב אפי' היה בדעתו ללכת שאם ילך לו לא יראה שקם בשביל אביו וה"ה לכבוד רבו יעשה כן.
- ק. ואז אין חשש לבזיון התורה שהכל יודעים שהבן הוא ת"ח משמש את אביו.
- ר. וכתבו עליו שמיום שעלה לגדולה לא הקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבא אליו. ט"ז ס"ק ט'.

עין משפט ה.

יו"ד סימן רמב סעיף טז

עיי' לעיל עין משפט א

עין משפט ו.

יו"ד סימן רפב סעיף ב

ב. הרואה ס"ת כשמוליכים אותו חייב לעמוד לפניו, ויהיו הכל עומדים עד שיעמוד המוליכו ^ש ויגיענו למקומו, או עד שיתכסה מעיניהם.

הגה: א"צ לעמוד מפני החומשים ^ה, ויש מחמירין.

הגה: השומע קול הנושא ס"ת אע"פ שאינו רואה אותו, חייב לעמוד ^א.

עין משפט ז.

יו"ד סימן רמד סעיף יא

יא. יב. אפי' בשעה שאדם עוסק בתורה צריך לעמוד מפניו ^ב.

עין משפט זז.

יו"ד סימן רמד סעיף ט

עיי' לעיל דף לג. עין משפט ז

עין משפט ט.

יו"ד סימן רמד סעיף יג

יג. יד. ראה אב בית דין, עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיעבור מלפניו ארבע אמות.

^ש. ואם עמד לנוח דינו כמהלך מאחר שאינו עומד דרך קבע. כ"כ בכ"מ. ש"ך ס"ק ב'.

^ת. ב"י בשם הרמב"ם, והמחמירין היא דעת הרשב"א בתשובה סי' קמ"ד, והיינו חומשים העשויים בגלילה.

^א. המוליך ס"ת מביכנ"ס לביכנ"ס טוב הוא שלכבוד הס"ת יהיו עשרה בהליכתו, כ"כ מהר"ם ראקאנטי, מבית לחם יהודה, ועוד כתב שם דספרים הנדפסים יש להם קדושה כספרים הנכתבים בקולמוס, ואין לשרוף או לאבד ח"ו כתבי הקודש ופירושיהן, אלא יגנום במקום שלא יבואו להזרק ממקום למקום.

וכתב הש"ך בס"ק ג' דאין נוהגין לעמוד מפני השומע קול הנושא ס"ת. וגם כתב דהמחמירים לעמוד לא מפני החומשים אלא מפני קול נושא הס"ת.

^ב. כאב"י בקידושין ל"ג ע"ב.

עין משפט י.

יו"ד סימן רמז סעיף יד

יד. טו. ראה הנשיא^א, עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או יתכסה מעיניו. וכולם שמחלו על כבודם כבודם מחול ואעפ"כ מצוה לכבדם ולקום מפניהם קצת.

עין משפט כ.

או"ח סימן יז סעיף ב

ב. נשים ועבדים פטורים^ד משום שזו מצות עשה שהזמן גרמא. הגה: מ"מ אם רוצים להתעטף ולברך הרשות בידם^ה כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא, אך זה נראה כיוהרא וע"כ אין להן ללבוש ציצית^ו הואיל ואין זה חובת גברא^ז שיקנה לו טלית כדי להתחייב בציצית.

ב. ג. טומטום ואנדרוגינוס חייבים מספק וע"כ יתעטפו בלא ברכה.

הגה: ולפי מה שנהגו הנשים לברך גם הם יברכו^ח.

ג. כתב בסמ"ק דדין נשיא ואב בי"ד אין אנו צריכים עתה דאין בזמנינו נשיא ואב בי"ד וראשי ישיבות ואב בי"ד היום אין להם אלא דין חכם. ש"ך ס"ק י"א.

ד. ואפי' מתלבשים בטליתות שיש להם ד' כנפות.

ה. ע"פ סברת ר"ת, והביאו דבריו התוס' והרא"ש בפ' בתרא דר"ה דף ל"ג ע"א, ובקידושין ל"א ע"א. ועיין בב"י שדעת רש"י כדעת רמב"ם שאין להן לברך. ובברכי יוסף בסי' תרנ"ד אות ב' כתב שאחר זמן בא לידו קונטרס מרבינו יעקב ממרו"ש שהיה שואל מן השמים ומשיבים לו, ושאל ע"ז והשיבו לו שהרשות בידן לברך וסיים דאילו מר"ן היה רואה תשובה זו ודאי דהיה פוסק כן, ועיין בכה"ח אות ד'.

ו. וגם יש בזה משום לא ילבש גבר, לבוש. ומדברי האר"י ז"ל מפורש דאין הנשים שייכות במצוה זו.

ז. ומש"כ בשו"ע סי' י"ט סעיף א' דציצית חובת גברא שם בא לאפוקי ממ"ד חובת מנא, אבל לא בא לומר שחייב האדם לקנות לעצמו טלית ומה שקרא לו חובת גברא היינו שאם בא ללבוש בגד בת ד' כנפות חייב להטיל בה ציצית. וא"כ נתבאר שהציצית חובת גברא ולא חובת גברא ושניהם לקולא, כה"ח אות ו'.

ח. נשים שפטורות ומביאות עליהם חיוב ולברך כסברת ר"ת, אם הם מוסיפות במצוה עוברות על כל תוסף, כה"ח אות ח'.